

dum regulam, considerato fine ad quem ordinatur religio (ut dixit D. Thom.), et mediis illi proportionatis, quibus utitur, utique secundum regulam, quidquid sit de fructibus seu effectibus, quos nunc non consideramus. Atque ita non video cur etiam in exteriori foro non possit constare ex vi regulæ major perfectio unius religionis, et major etiam austeritas in rebus difficilioribus, sed magis substantialibus, etiamsi in corporali austeritate inferior esse videatur. Non ergo inextricabiles quæstiones ex hujusmodi comparatione oriuntur, etiam quoad externum forum. Nam ex fine et regulis uniuscujusque religionis, per principia certa, et conformia sacris Scripturis et canonibus, id discerni potest, ut videbimus infra in sequentibus tractatibus, agendo de varietate religionum, et in particulari de Societate. Quod si tandem res fuerit dubia, non est contentiose agendum, sed Superioris, hoc est Apostolicæ Sedis, iudicium expectandum est, et interim subditus non potest mutare suam religionem invito suo Prælo, tum quia in dubio, iudicio Prælati standum est; tum etiam quia in dubio melior est conditio possidentis; tum denique quia durante dubio reputantur illæ religiones tanquam æquales, et ideo non est licitus transitus invito Prælo.

13. *Completur enodatio interrogationis primæ in n. 8.* — Igitur, ut illi primæ interrogationi integre satisfaciamus, dicimus in hujusmodi transitu omnes conditiones utriusque extremi considerandas esse ad iudicium ferendum. Nam si cætera sint paria, et una religio excedat in asperitate vitæ, sine dubio est licitus transitus ad illam, quantum est ex parte perfectionis ejus. Si autem in aliis non est æqualitas, consideranda sunt ea, in quibus invicem se excedunt, ut ea præferatur quæ excedit in re altioris ordinis, et magis grata Deo. Et præcipue conferre solet excellentia finis, quia in moralibus est præcipua circumstantia; et si res bene sit instituta, ut est quælibet religio approbata, habebit etiam media suo fini proportionata. Quamvis in hoc etiam possit esse inæqualitas, et ideo si religiones in fine conveniant, illa præferenda est, quæ plura vel meliora observat media, magisque fini proportionata ex vi suæ regulæ. Sicut etiam licet duæ religiones videantur æquales in vitæ austeritate, non statim credendum est esse prohibitum transitum ab una ad aliam, quia in alia perfectione potest una excedere, quod satis est ut illa præferatur.

14. Tunc vero difficultatem ingerit, quod secundo loco interrogavi, si una excedat in perfectione, et alia in securitate, quid dicendum sit; casus enim profecto non repugnat, status enim Episcopi perfectior est, non tamen securior; et actus martyrii perfectissimus est, in eo autem plus periculi esse potest, propter majores occasiones et difficultates; et solitaria vita, per se spectata, est perfectissima, sed periculosior quam cœnobitica, ut cum Hieronymo sentit D. Thomas 2. 2, q. 188, art. 8; et inter cœnobiticæ, seu communes vitas, contemplativa videtur securior quam activa vel mixta, et tamen non semper perfectior est. De hac ergo comparatione nihil speciale dictum invenio ab auctoribus, et mihi est res dubia, spectata (ut loquimur) sola ratione, et secluso jure humano. Tamen, juxta mentem D. Thomæ videtur dicendum semper esse licitum transire ad perfectiorem, etiamsi non videatur ita secunda. Nam D. Thomas sine ulla limitatione illud prius affirmat, et ratio esse potest, quia major perfectio est per se primo intenta per professionem, et alioqui nulla est religio quæ non habeat sufficientem moralem securitatem, si quis eam diligenter observare procuret.

15. *An ex natura rei liceat transitus a Carthusiensibus ad Prædicatores, et alios Mendicantes.* — Et fortasse in hoc fundatum fuit quod refert Sylvester, verb. *Religio*, 4, q. 6, Parisiensem Academiam decrevisse licitum esse transitum ab ordine Carthusiensium ad ordinem Prædicatorum, quod ipse etiam affirmat, cum Antonino, 3 p., art. 16, cap. 4, § 4, qui in hanc sententiam refert Joannem Andream, et Monaldum, et Zabarellam Cardinalem, et Joannem Dominicum, qui idem dicit de ordine Minorum; imo de Mendicantibus in universum idem sentiunt cum Paludano, in 4, dist. 38, q. 2, n. 17, qui etiam addit inter Mendicantes licitum esse transitum ab aliis ad Minores et Prædicatores. Denique Navarrus, consil. 68, de Regul., in prima impressione, et 53, in 2, referens sententiam Sylvestri, solum dicit se non vidisse textum qui hoc in specie declarat; tamen, si bono zelo fiat et sine scandalo, posse recte fieri in foro conscientiæ, quod plane intelligit sine licentia obtenta a suo Prælo, sicut intellexit Sylvester. Fundamentum enim hujus resolutionis est, quia, licet religio Carthusianorum securior sit, religio tamen Prædicatorum ex vi suæ institutionis est perfectior, ut D. Thomas

sentit. Quod enim illa prior sit securior, videtur sufficienter probari ex Extravagant. *Viam*, de Regularibus, ubi Martinus Papa declarat licitum esse transitum ex Ordinibus Mendicantium ad Carthusiensem, quod saltem fundari debuit in majori securitate. Verum est eundem Navarrum, consil. 51, in 2 impressione, et 10, in prima, affirmare ordinem Carthusiensem esse arctiorem omnibus ordinibus Mendicantibus: *Carthusiani* (inquit) *notabiliter omnes Mendicantes præcedunt vitæ austeritate*, quam maxime fundat in perpetuo silentio, et clausura; vix tamen poterit hoc dictum cum priore conciliare; nam, si religio Carthusianorum est arctior, cum sit etiam securior, cur licet in conscientia transitus ab illa ad Minores vel Prædicatores? nisi dicamus esse arctiorem quoad aliquas externas observantias, non vero quoad perfectionem simpliciter, quomodo nunc nos de arctiori loquimur.

16. Dices: si ex natura rei non licet transire a religione perfectiori ad minus perfectam, etiam titulo majoris securitatis, cur Pontifex illud permittit? Respondeo, multa similia facta esse de jure positivo, respiciendo ad bonum commune, quæ propria auctoritate non licerent, et alia esse prohibita quæ licerent, ut infra videbimus; potest enim in his Pontifex disponere vel dispensare, prout iudicaverit expedire. Deinde ratio in præsentem esse potuit, quia excessus in perfectione status incertus et controversus esse solet, quia pendet ex multarum circumstantiarum comparatione; de majori autem securitate potest esse major certitudo. Item quia, licet major perfectio sit melior, securitas tamen existimatur regulariter magis necessaria; leges autem considerant id quod frequentius necessarium est, atque de hoc transitu iterum tractatu sequenti, libro secundo, cap. quarto, a numero septimo, dicemus.

17. *Religio remissior tripliciter: a remissa primo modo licet transitus.* — In tertia interrogatione petitur, an hic excessus inter religiones, ut sit licitus transitus ab una ad aliam, spectandus sit secundum jus vel secundum factum, id est, secundum primariam regulæ institutionem, vel secundum actualem observantiam ejus. Ad quod respondet D. Thomas, dict. art. 8, observantiam potius quam institutionem spectandam, et affert exemplum Joannis monachi, ex Cassiano, collatione 29, cap. 3 et sequentibus, quæ sententia est communiter recepta, non solum a Theologis, sed

etiam a Canonistis, ut patet ex Innocentio et Panormitano in cap. *Sane*, et in cap. *Licet*, de Regular., ad quod expendunt verba textus in dict. cap. *Sane*: *Si locus ubi nunc permanet, majoris religionis quam Ecclesia Aromatensis existit*, etc., ubi existentia, non institutio; et similiter ponderant verbum cap. *Licet*: *Vitam duceret arctiorem*, quo significatur non sufficere strictam regulam, nisi vitæ et mores sint illi conformes. Idem tenet Gregorius Lopez, in leg. 9, tit. 7, partita 1; Sylvest., verb. *Religio*, 4, q. 2; Paludanus et Antoninus supra, et omnes. Ratio autem est, quia hic transitus fit licitus ex intentione, et occasione majoris perfectionis; sed ad hoc parum refert institutio, si usus et mores non sint illi conformes; ergo. Et confirmatur, quia lex, consuetudine abrogata vel derogata, jam non est lex, vel non est tam rigorosa sicut antea, sed juxta moderationem quam per consuetudinem accepit; ergo similiter iudicandum est de religione et ejus perfectione, secundum eum statum, ad quem per consuetudinem deducta est, et non juxta rigorem regulæ. Unde considerari potest, tribus modis posse religionem esse temperatam, seu remissam a prima institutione. Primo, de licentia Pontificis, et quasi per novam institutionem, vel saltem consensionem totius religionis, et tunc est res clara, et sine limitatione.

18. *A remissa secundo modo quousque liceat vel non liceat transitus.* — Secundo, potest contingere sola consuetudine adeo præscripta, ut revera obligationem remiserit, ideoque in tali statu licite vivatur, quamvis minus perfecte, et tunc æque procedit eadem ratio, si consuetudo sit universalis. Contingit tamen reservari aliqua monasteria, in quibus rigor et perfectio regulæ observatur, et tunc ait Joannes Andreas, et sequitur Sylvester, transitum debere fieri ad monasterium strictum ejusdem ordinis; idemque a fortiori dicent, si ex approbatione Pontificis quædam monasteria vel Provincia rigorem regulæ, aliæ vero mitigationem observent. Verumtamen, si religiosus solum professus est secundum regulam sic mitigatam, licet velit transire ad perfectiorem modum vivendi, non credo teneri transitum facere ad monasteria, in quibus totus rigor primitivæ regulæ observatur, tum quia potest ille quærere majorem perfectionem, et non tantam; dari enim potest medium inter illa duo extrema; tum maxime quia potest quærere majorem perfectionem, et non majorem austeritatem.

Unde cum alias non teneatur ad illum rigorem, quem non est professus, non est cur obligetur ad sumendam austeritatem suæ primæ regulæ, eo ipso quod vult majorem perfectionem. Si autem velit transire ad aliam æque austeram et perfectam, tunc verisimile est debere potius manere in religioso statu propriæ religionis, quam ad aliam transilire, tum quia illud fit cum minori nota, vel infamia religionis, et cum minori periculo, ac mutatione antiquæ consuetudinis; tum etiam quia ibi potest servare omne id ad perfectionem spectans, quod professus est, et aliquid addere, in alia vero religione necesse est multa omittere vel mutare; tum maxime quia conditio melioris frugis, in professione inclusa, potest servari manendo in eadem religione, et obediendo Prælato ejus; ergo ex vi professionis adhuc tenetur ibi manere, quia solum est illi licita mutatio, quando est necessarium ad finem melioris frugis. Quæ ratio convincit maxime, quando tota religio est sub uno Generali; nam si militent sub capitibus omnino diversis, fere reputantur tanquam religiones distinctæ, et ideo magna ex parte cessat hæc ratio; aliæ vero non probant præcisam obligationem, probant tamen maxime expedire ita omnino consulendum esse et faciendum, nisi aliunde magna causa intercedat.

19. *Quid de remissa tertio modo.* — Tertio modo contingit regulam non servari, solum ex abusu et prava consuetudine, quæ non excusat a culpa, vel propria, vel regulari, et tunc non solum licite, sed etiam suo modo necessaria est illa mutatio, si quis expertus sit se moraliter non posse vivere, nisi secundum illam consuetudinem, quia tunc non est professus secundum regulam sic violatam, sed secundum regulam observandam; et ideo quærere debet statum et vivendi modum, in quo moraliter id facere possit; tunc autem si in religione sint monasteria ubi regula servatur, et in eis firmiter et stabiliter manere potest, nec sit periculum quod aliquando cogatur redire ad monasteria relaxata, tunc in eis manere tenebitur, nec poterit totam religionem relinquere propter laxiorem, quia revera professus est secundum observantiam talis regulæ, quam tenere potest, et sic retenta est perfectio status; ergo non habet jus relinquendi illum. In hoc etiam tertio modo consuetudinis locum habet, quod Joannes Andreas addit: si quis habeat spem, quod permanendo in religione

reformabitur, non potest illum dimittere propter laxiorem, quod est quidem verissimum, supposita prædicta spe, quia tunc illa consuetudo non impedit perfectiorem vitam, imo præbet occasionem operis perfectæ charitatis, ut est reformatio propriæ religionis; tamen illa spes, in primo et secundo modo relaxationis, nulla profecto est, moraliter loquendo, et in postremo erit rara; unde ex hoc capite raro etiam privabitur quis dicta libertate. Ait denique D. Thomas supra citatus in num. 10, ad hanc mutationem in illo casu necessarium esse judicium Prælati; quid autem nomine *judicii* intelligat, non declarat. Sed, loquendo ex natura rei, ut nunc loquimur, existimo eodem modo esse intelligendum, quo in superiori puncto explicatum est, nam est eadem ratio, quamvis Cajetanus ibi oppositum sentiat, dicens, in hoc casu necessariam esse licentiam petitam et obtentam. Et ratio, inquit, est, quia hic transitus non est ad melius absolute, sed in casu; regulare est autem ut quod est agendum in casu, a Superioribus hauriendum sit; quæ ratio non cogit, quia ille transitus est ad melius simpliciter in individuo, licet non sit melius ex specie vel genere; et hoc satis est, quando de excessu certo et sine dubitatione constat; et ita sentiunt auctores citati, æquiparantes in hoc prædictos casus.

20. In quarta interrogatione petitur, an hæc comparatio religionum debeat absolute inter eas fieri, an respective ad personam religiosi, qui sperat magis proficere in religione laxiori, quam in arctiori quam professus est. Ad quod respondetur intelligendam esse absolute, et non cum illo respectu, ideoque non licere tali religioso sua auctoritate hunc transitum facere. Hoc sentit D. Thomas communiter receptus, dicto art. 8, dum ait, in eo casu necessariam esse dispensationem. Et ratio est, quia illud votum religiosum simpliciter factum est de meliori bono, et absolute loquendo potest impleri; nam, licet forte sit difficilis et repugnans, natura cum divina gratia et auxiliis religionis superari potest; ergo non potest propria auctoritate in minus commutari. Unde confirmatur et declaratur; nam quando quis per professionem se tradit religioni, non includitur ibi hæc conditio, *Nisi experiar hunc statum esse repugnantem meæ naturæ, aut conditioni*; vel, *Nisi mihi sit arduum ac difficile illum integre observare*; alioquin non esset firma nec stabilis illa traditio, et qui-

cumque vellet, facile posset illo prætextu retrocedere; imo non solum ad laxiorem religionem, sed etiam ad sæculum, et ad nuptias illo prætextu liceret descendere, quia *melius est nubere quam uri*, et quia non absolute, sed sub ea conditione se obligavit, quam multi dicerent in toto statu religionis, quantum ad ipsos, non impleri; quod absurdissimum est, et in errores hujus temporis contra cœlibatum inducit. Ergo professio religiosa talem conditionem non includit; ergo et voto et justitiæ repugnat recedere a professione facta, illo solo titulo. Tandem confirmari hoc potest ex his quæ de votis simplicibus supra, tractat. 6, diximus, non licere in eis similem commutationem in minus bonum, ob similes difficultates, propria auctoritate facere.

21. Nihilominus tamen certum est, quod D. Thomas ait, ex dispensatione licitum esse hujusmodi transitum. Constat enim dispensationem transeundi ad laxiorem religionem esse possibilem, quod nullus negat, quia tunc non dispensatur in voto solemnibus, sed in qualitate ejus, ut sic dicam. Deinde est certum posse esse justum, quia in hac materia, quod non est justum, nec validum est, quia est dispensatio in obligatione voti; quæ si non est ex justa causa, non est valida. Inter causas autem maxime justas ad hanc dispensationem, una est quæ in dicta objectione tangitur, de impedimentis specialibus talis personæ ad proficiendum in tali religione, sicut etiam dictum est de voto simplici; nam, servata proportione in omnibus quæ ad hanc commutationem vel dispensationem pertinent, eadem est in præsentia ratio. Unde, si quæratur apud quem sit potestas concedendi hanc dispensationem, respondendum est jure divino esse in Summo Pontifice; an vero de facto sit in illo solo, dicemus in sequentibus.

22. *Sitne aliquando procuranda talis dispensatio?* — Quæreret autem fortasse aliquis, utrum in eo casu non solum liceat, verum etiam expediat aut necessarium sit, et sub præcepto, talem dispensationem postulare. Non enim desunt, qui hoc ultimum affirmant, quando defectus commissi in tali religione de se meliori, sunt peccata mortalia, et occasio eorum nascitur in tali subjecto, supposita ejus fragilitate, ex modo vivendi talis religionis. Quia unusquisque tenetur vitare periculum peccandi; ergo si religioso constet talem statum esse sibi periculum peccandi, etiamsi illud periculum non oriatur ex imper-

fectione status, sed ex improprietate suarum virium ad perfectionem ejus, tenetur procurare illud periculum vitare; ergo et dispensationem ad hoc necessariam petere. Sed difficile est hujusmodi obligationem imponere, cum status perfectior de se inducat ad majus bonum, et occasio, si quæ est, tota nascatur ab ipso homine, et ideo non debeat illum fugere fugiendo ab statu, cum secum deferat seipsum; non ergo ob eam causam teneri potest ad petendam facultatem mutandi statum, sed ad faciendam vim sibi ipsi, servando regulas talis status. Confirmatur, quia alias obligandus est qui habet votum castitatis, et propter fragilitatem suam sæpius labitur, ad petendam dispensationem; quod sane non ita est, quia, licet possit illam petere, non tamen tenetur; alias clericus in sacris, æque fragilis, esset ad id obligandus, et cognita ejus necessitate, necessario esset illi dispensatio concedenda, quod est aperte falsum, quia potest pugnare, et cum divina gratia vincere. Ita ergo est in præsentia.

23. Quare censeo, regulariter non esse talem obligationem, nisi fingatur casus in quo est in monasterio aliqua occasio proxima et moralis peccandi, quæ non possit manendo in tali religione vitari, qui casus non est moralis. Facilius posset excogitari casus in quo ministeria et occupationes religionis, quamvis alias sanctæ et perfectæ, afferant tali personæ occasiones cadendi, nec possit in tali religione permanere, quin paratus sit et expositus ad tales actiones exercendas, quando illi injunctum fuerit; tunc enim non videtur improbabile, posse hanc obligationem intervenire; sicut enim nemo potest tuta conscientia exercere officium, quod scit certo sibi esse periculum peccandi, ita videtur non posse retinere statum, in quo ad tale officium seu ministerium cum tanto periculo cogendus est. Sed neque hoc etiam est morale, sunt enim alia remedia; alias frequentissime deberent omnes petere dispensationes ad relinquendos suos status. Aperiat ergo talis persona fragilitatem suam, et periculum Prælati suis, ut hujusmodi occasionem removeant, quod moraliter semper facere possunt et debent, quia non desunt in religione, præsertim perfecta et bene instituta, occupationes variæ, in quibus possit religiosus sine periculo occupari, si ipse etiam, ex parte sua, quam potest et debet diligentiam adhibeat. Non est ergo absolute imponenda talis obligatio; sub disjunctione tamen neganda non est in prædicto

casu, id est, vel ad procurandum remedium, et adhibendam ex parte sua omnem diligentiam necessariam, ut religiose vivat juxta suam professionem, vel certe ad procurandam dispensationem transeundi ad alium statum ubi careat illo periculo, sive in reliquis observantiis laxior sit, sive æqualis, vel strictior.

CAPUT X.

QUOUSQUE EX VI JURIS COMMUNIS LICEAT TRANSITUS AD RELIGIONEM PERFECTIOREM.

1. *Objectio quædam difficilis.* — Ad hanc quæstionem, quæ initio capitis 8 secundo loco ponebatur, dico ex vi juris posse religiosum transire ad perfectiorem religionem, sine dispensatione, non tamen sine licentia Prælati, saltem petita. Hæc assertio communis est Theologorum, cum D. Thoma, dict. q. 189, art. 8; et Canonistarum, in cap. *Sane*, et cap. *Licet*, de Regul., ex quibus juribus hoc sufficienter probatur. Est autem, in hac assertionem, et in illo jure, perfectior religio intelligenda modo explicato in præcedenti capite; nam ibi ostendimus illud esse consentaneum juri communi, tam quoad hoc, ut excessus debeat esse simpliciter in statu perfectionis, et non necessario in austeritate exteriori, quam quoad hoc ut talis excessus attendi debeat secundum actualem statum et observantiam, non juxta regulam secundum se. Habet autem locum posita assertio in omnibus religiosis, tam clericis quam laicis, etiam illis qui conversi dicuntur, quia si sunt professi, veri etiam religiosi sunt, et in eis procedunt rationes factæ, et probat optime c. *Non est*, de Regul., ibi, *monachos vel conversos*; idemque est de monialibus cum proportionem, ut habetur ex Concilio Triburiensi II, q. 4, cap. 1. Propter clausuram autem nunc indigentur licentia ad exeundum de monasterio. Solet autem dubitari de oblati vel conversis, qui professionem non emittunt, an habeant hanc licentiam transeundi ad arctiorem religionem; nam Gloss. in cap. *Ut lex*, 27, q. 1, negat illis hanc facultatem, quia sunt veluti servi monasterii, et eam sequitur Panormitanus, in dicto cap. *Non est*. Sed mihi non probatur eorum sententia, quia hi oblati non efficiuntur servi monasterii, nec per oblationem aut contractum cum monasterio initum redduntur inhabiles ad profitendam religionem. Pro-

prie enim dici non possunt transire ab una religione ad aliam, quia religiosi non sunt, sed ex non religiosis fieri religiosos, quod omnibus per se licet. Neque oblatio simplex priori monasterio facta excludit conditionem illam *melioris frugis*, alias non esset rationabilis oblatio, cum principaliter ad Dei obsequium et animæ salutem ordinetur; non ergo debet majus bonum impedire, Et ita sentit Archidiaconus, in dicto c. *Ut lex*; et Gregorius Lopez, in leg. 9, tit. 7, partit. 1. Imo probabile existimo, ad emittendam veram professionem religiosam, posse ad quamcumque religionem transire, quia ille est simpliciter status perfectionis, et ita fit transitus ad meliorem statum, et non invenio jus aliquod illud prohibens, aut irritans professionem a tali persona factam, neque etiam ex natura rei video cur male fiat, si revera ex intentione majoris perfectionis fiat. Videantur supra dicta de ingressu religionis.

2. Superest vero objectio circa assertionem positam, ex decreto Urbani Papæ, in c. *Mandamus*, 19, q. 3, prohibentis ne quis Canonicus regulariter professus monachus fiat, cum tamen constet monachorum professionem esse arctiorem, quam sit canonicorum regularium, ut expresse dicitur in cap. *Quod Dei timore*, de Statu monachorum. Hanc objectionem tangit D. Thomas supra, ad 2. Et primo dicit decretum illud esse intelligendum de monachis consideratis secundum statum quem ex prima institutione habebant; nam erant laici, et non clerici; et quia Canonici regulares directe ordinantur ad divina ministeria, et sunt religiosi clerici ex vi sui instituti, ideo prohibentur transire ad monachos, etiam arctiores, quia, licet ex hac parte viderentur ascendere, ex alia nobiliori descenderent a statu sacri ministerii ad laicorum statum. Secundo addit D. Thomas, quod si monachi essent laici, licitum esset transire ab statu monachorum ad statum Canonicorum regularium, juxta illud Hieronymi, Epist. 4 ad Rusticum: *Sic vive in monasterio, ut clericus esse merearis*. Tertio denique dicit nunc licitum esse Canonico regulari ad monachatum transire, petita Superioris licentia, quia jam monachi sacerdotes sunt, et divinis ministeriis inserviunt, et alias in arctitudine superant.

3. Sed in his omnibus dictis D. Thomæ est nonnulla difficultas, et imprimis circa textus expositionem difficile creditu est, ibi esse sermonem juxta antiquum ritum monachorum, quando non ordinabantur, quia illud decre-

tum est Urbani II, qui floruit post annum 1180, quando jam monachi, tam Benedictini, quam Carthusiani, et alii, frequenter ordinabantur; nam a tempore D. Gregorii videtur hæc consuetudo introducta, ut infra, in tract. 9, lib. 4, c. 7, n. 2, dicam. Deinde, hoc etiam admisso, videtur difficilis D. Thomæ sententia, quia propter ordinationem non videtur debuisse impediri, quominus Canonicus regularis monachus fieri possit; alias nec clericus sæcularis deberet permitti monachus fieri, quod est falsum, et contra jura, cap. *Licet*, de Regularibus, cum similibus, ut supra tractatum est; et sequela patet, quia etiam clericus sæcularis non debet transire ad statum laicorum. Quod si respondeatur illum non esse in statu perfectionis, et ideo posse ad illum transire, non obstante clericatu, instabimus etiam Canonicum regularem non esse in statu majoris perfectionis, ac proinde non esse propter clericatum impediendum, quominus ad illum transire possit. Eo vel maxime quod, licet monachi non essent clerici, ex vi instituti non omnino prohibebantur esse, unde status ille de se erat indifferens clericis et laicis; ergo, licet Canonicus regularis ad illum transiret, non propterea assumeret statum repugnantem clericatui, nec privaretur fructu quem ex ministerio sacro habere posset; cur ergo illi prohibitus est ascensus ad majorem perfectionem.

4. Hinc etiam difficile est secundum dictum D. Thomæ, quod monachi laici possent transire ad Canonicos regulares; sequitur enim inde monachum laicum religionis arctioris, vere professum, et obnoxium rigori regulæ, posse transire ad Canonicos regulares, vel ad laxiorem religionem, si recipiatur ad gradum clericorum, seu eorum qui ad chorum deputantur. Consequens videtur plane absurdum, quia rationes factæ in præcedenti capite, et jura citata, æque de omnibus religiosis, tam clericis, quam laicis, probant. Nam clericatus per se non pertinet ad perfectionem, neque illam confert, licet eam suo modo postulet; ergo non est licitum deserere statum majoris perfectionis sine sacerdotio, propter statum minus perfectum cum sacerdotio. Responderi potest, supposito statu perfectionis, etiamsi in aliis observantiis minus strictus sit, eo ipso quod illi ex proprio instituto conjungitur sacerum altaris ministerium, constitui statum simpliciter perfectiorem quam sit monachatus laicorum, quantumvis strictus sit. Sed hoc profecto incredibile est, præsertim quan-

do uterque status ad eundem finem vitæ contemplativæ tendit, et in eo sistit, ut de Canonicis regularibus D. Thomas supponit, et de primæva institutione monachorum certum est. Nam, licet ad hunc finem multum conferant sacra illa ministeria, quæ sunt propria clericorum, tamen in ordine ad propriam perfectionem obtinendam, possunt multo plus conferre diurnæ vigiliæ, et contemplationes, et obedientiæ, humilitatis, et penitentiae opera; ergo, pensatis omnibus, potest esse monachatus laicorum ex vi status perfectior quam religio Canonicorum. Neque oppositum suadent verba Hieronymi, quæ D. Thomas affert; nam in eis solum docet Hieronymus monachum non debere affectare clericatum, sed vitam quæ clericatum mereatur. Unde non fit, esse meliorem statum clericatus quam statum laici, quando alias non habet tot media ad perfectionem assequendam. Alias dicendum esset antiquos illos sanctissimos monachos, Benedictum, Paulum Antonium, Pachomium, et similes, ex vi status non fuisse professos majorem perfectionem quam Canonicos religiosos.

5. Circa primam difficultatem num. 3 propositam, Sylvester, *Religio*, 4, n. 8, sentit illud decretum esse fundatum in communi jure, quod non licet transire a religione magis perfecta ad minus perfectam, etiamsi hæc arctior sit; et ita inde sumit argumentum contra opinionem Canonistarum, c. præced., a num. 17, tractatam. Sed difficile est credere religionem clericorum, ex eo solum quod clericorum est, esse magis perfectam quamcumque religione monachorum laicorum, etiamsi arctissima, et tam in austeritate, quam in contemplatione et clausura vel solitudine perfectissima fit, ut objectiones factæ declarant. Et ideo addi posset Canonicos regulares, tempore Urbani II, non fuisse professos laxiorem, vitam quam monachi tunc etiam servarent; unde enim potest contrarium constare? nam, licet regula D. Augustini, quam Canonici regulares profitentur, per se non sit nimis austera, vel stricta, capax tamen est cujuscumque rigoris et austeritatis, quam unaquæque religio per suas constitutiones et observantias addere potest; sic enim Prædicatorum religio, quamvis Augustini regulam profiteatur, satis arcta religio est, et in Lusitania, Canonicorum regularium observantia, præsertim in hoc insigni Conimbricensi cenobio Sanctæ Crucis, satis arcta censetur propter rigorosam clausuram, et exercitium vitæ